

בש"פ 8011/20 - מדינת ישראל נגד אליעזר ברלנד

בבית המשפט העליון

בש"פ 8011/20

לפני: כבוד השופט י' עמית

המבקשת: מדינת ישראל

נגד

המשיב: אליעזר ברלנד

בקשה ראשונה להארכת מעצר לפי סעיף 62 לחוק
סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים),
התשנ"ו-1996

תאריך הישיבה: ט"ז בטבת התשפ"א (31.12.2020)

בשם המבקשת: עו"ד סיגל בלום ועו"ד ארז פדן

בשם המשיב: עו"ד עמית חדד, עו"ד רותם טובול
ועו"ד נועה מילשטיין

החלטה

בקשה ראשונה להארכת מעצר המשיב לפי סעיף 62 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים),
התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים).

כתב האישום

1. ביום 1.3.2020 הוגש לבית המשפט המחוזי בירושלים כתב אישום נגד המשיב, שבהמשך תוקן פעמיים, כך
שכתב האישום המתוקן בשנית מיום 27.7.2020 כולל ארבעה אישומים. האישום הראשון מייחס למשיב לפחות 11
עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן:

החוק); לפחות 7 עבירות של ניסיון קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (לפי סעיפים 25 + 415 סיפא לחוק); לפחות 7 עבירות של עושק (לפי סעיף 1)431 לחוק); ולפחות 4 עבירות של ניסיון עושק (לפי סעיפים 25 + 1)431 לחוק). האישום השני מייחס למשיב עבירה של ניסיון לשידול לגרימת חבלה חמורה, לפי סעיפים 33 + 222 לחוק. האישום השלישי מייחס למשיב עבירה של אי הודעה על תחילת התעסקות (לפי סעיף 215א(א) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש], התשכ"א-1961 (להלן: הפקודה)); 6 עבירות של אי ניהול ספרים (לפי סעיף 216(5) לפקודה); 6 עבירות של אי הגשת דו"ח במועד (לפי סעיף 216(4) לפקודה); עשרות עבירות של אי ניכוי מס (לפי סעיף 218 לפקודה); 11 עבירות של מרמה ערמה או תחבולה מתוך כוונה להתחמק ממס (לפי סעיף 220(5) לפקודה); ו-7 עבירות של מרמה ערמה או תחבולה מתוך כוונה לסייע לאחר להתחמק ממס (לפי סעיף 220(5) לפקודה). האישום הרביעי מייחס למשיב עבירות של איסור פעולה ברכוש אסור (לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון)); דיווח כוזב (לפי סעיף 3(ב)(1) לחוק איסור הלבנת הון); ודיווח כוזב בנוגע לרכוש אסור (לפי סעיף 3(ב)(2) לחוק איסור הלבנת הון).

2. לפי כתב האישום המתוקן בשנית, בתקופה הרלוונטית עמד המשיב בראש קהילת "שובו בנים", המונה אלפי מאמינים, ושימש סמכות דתית ורוחנית שיש לפעול לפי הוראותיה. בין השנים 2010-2020 עסק המשיב במתן שירותים שונים, דוגמת קיום טקסי "פדיון נפש" ומתן ברכות וייעוץ בתחומים שונים, תמורת תשלום. לצורך כך, הקים המשיב מערך שהתנהל כעסק כלכלי, שכלל בין השאר מנגנון גיוס לקוחות, גביית כספים וניהולם (להלן: העסק). במסגרת זו העסיק המשיב עובדים רבים והרוויח סכומי עתק של מיליוני ₪.

האישום הראשון מגולל שש עשרה פרשיות שהתרחשו בין השנים 2014-2020, במסגרתן ניצל המשיב את מעמדו כרב נערץ בקהילתו ואף מעבר לה, ופעל בשיטתיות ומתוך בצע כסף להוצאת סכומי כסף מאנשים שהיו שרויים במצוקה קשה ופנו אליו לעזרה ולהצלה. המשיב - בעצמו ובאמצעות עוזריו, ששימשו כידו הארוכה - יצר כלפי הפונים אליו מצג שווא, לפיו ברשותו כוחות מיוחדים שביכולתם לרפא ולפתור את מצוקות הפונים, באמצעות תשלום סכומי כסף בסך אלפי ועשרות אלפי ₪, וזאת על אף שהמשיב ידע כי מצג זה אינו אמת. מצגים אלו הוצגו אף במצבי קיצון כמו תחיית המתים, החלמה מלאה ממחלות חשוכות מרפא וממצבים כמו נכות קבועה, וכן ביחס להיחלצות ממצבי דחק, דוגמת מאסר. בתוך כך, המשיב אף המליץ לעתים לפונים אליו על תכשירים או כדורים שונים ומסר לגביהם פרטים כוזבים.

כך, למשל, בפרשיה הראשונה מתואר כי מ.מ. שילם למשיב 5,000 ₪, לנוכח הבטחת המשיב כי אם ישולם לו הסכום, אחיו של מ.מ. יחלים לחלוטין ממצב רפואי קשה. לאחר פטירת האח, אמר המשיב ל-מ.מ. שהרופאים טועים וכי אם ישלם לבתו עוד 5,000 ₪, אחיו יקום על רגליו. חרף מצבו הכלכלי הקשה של מ.מ., הוא העביר גם סכום זה למשיב. בפרשיה השנייה מתואר כי ש.נ. פנתה למשיב לאחר שאמה חלתה בסרטן הקיבה, והרופאים מסרו לה כי אין תקווה להחלמתה. המשיב אמר ל-ש.נ. שאם תעביר לו עוד היום 20,000 ₪, יעשו לאם צילום בבית החולים "והכל יהיה נקי". בו-ביום הועבר למשיב הכסף, שגויס מבני משפחה לנוכח מצוקתה הכלכלית של ש.נ. לאחר החמרה נוספת במצב האם, אמר המשיב ל-ש.נ. כי אם תשלם עוד 3,000 ₪, אמה תחיה עד 120 שנה. גם סכום זה, שלוותה ש.נ. מחברתה, הועבר למשיב. בהמשך, עוזר של המשיב אמר ל-ש.נ. שעליה להעביר באמצעותו 10,000 ₪ נוספים למשיב, ו-ש.נ. לקחה הלוואה בנקאית והעבירה את הסכום. בהמשך סיפרה ש.נ. למשיב כי אמה נפטרה, והמשיב אמר כי אמה הייתה צדיקה וכי הוא רואה אותה בשמיים עם כנפיים לבנות. במסגרת הפרשיה השלישית, שולמו למשיב אלפי ₪ על-ידי הורים לילד בן 9 שנולד עם שיתוק מוחין, לנוכח מצג שהציג המשיב לפיו ביכולתו לרפא את בנם (תמצית כל הפרשיות מפורטת בעמ' 2-5 להחלטת בית משפט קמא מיום 5.4.2020, שתוצג להלן).

3. לפי האישום השני, בעודו נתון במעצר בכלא צלמון, הורה המשיב לאחד מעוזריו להקליט הודעה בקולו, הקוראת להחרים ולפגוע ב-י' וב-ז', שלגישת המשיב מתנהגים בניגוד לדין תורה. המשיב הורה לעוזרו להעלות את ההקלטה לאחד מקווי הטלפון ששימשו, בין היתר, להעברת מסרים לחסידי המשיב בקהילת "שובו בנים". המשיב לא שעה לאזהרות עוזרו כי מדובר בהקלטה חריפה, ואמר "מה יכול להיות? ישימו אותי עוד עשר שנים כאן, אני כבר התרגלתי, מוכן להיות פה עוד 100 שנה". לבסוף הוקלט המשיב כשהוא אומר "לתת להם מכות רצח, לשבור להם את העצמות, ל-י' ול-ז' שהם מתנהגים כמו איש ואישה והם עוברים כל דקה על סקילה שריפה הרג חנק, מצווה על כל אחד לשבור להם את העצמות, כפשוטו". ההקלטה הועלתה לקו אך כעבור מספר שעות הוריד אותה העוזר, על דעת עצמו.

3. לפי האישום השלישי, במהלך השנים 2010-2020 הפעיל המשיב את העסק, במסגרתו סיפק כאמור שירותים שונים – דוגמת טקסי "פדיון נפש", מתן ברכות וייעוץ – תמורת תשלום. במקביל, הפיק המשיב הכנסות נוספות מכספים שנתנו לו מאמיניו, לנוכח מעמדו כראש הקהילה ובהתאם למשלח ידו כסמכות רבנית ורוחנית (להלן: משלח היד). במסגרת העסק ומשלח היד, המשיב הקים וניהל מנגנון היררכי נרחב, בין היתר לגיוס לקוחות ולגביית כספים (להלן: המנגנון). בתוך כך, המשיב מינה את עוזרו האישי (להלן: בזאנסון) למנהל הכספים, וכן העניק תפקיד לאנשים נוספים מחוג מאמיניו (להלן: הגבאים). תפקיד הגבאים היה, בין היתר, להביא לקוחות לעסק, לרכז את הפניות למשיב ולגבות את התשלום עבור שירותי העסק. לגבאים הופרשה משכורת בסך 10% מהתרומות שגייסו ומהתשלומים שגבו מהלקוחות עבור המשיב בעד שירותי העסק. בין השנים 2013-2019 שילם המשיב לגבאים ולבזאנסון משכורות במזומן בהיקף של למעלה מ-3,000,000 ₪, מבלי שהוציא להם תלושי שכר כדין ומבלי שניכה ממשכורתם מס במקור כמתחייב לפי דין, ובכך סייע להם להתחמק ממס. על אף שהמשיב הפעיל כאמור עסק ולמרות משלח ידו, הוא נמנע מלדווח לרשויות המס על תחילת התעסקות ואף לא הגיש במועד את דוחותיו השנתיים לשנים 2013-2018. המשיב גם לא ניהל פנקסי חשבונות כדין, לא ערך רישום של הכנסותיו והוצאותיו ולא הוציא חשבונית מס ללקוחותיו. החל משנת 2010 ועד ליום 9.2.2020 הפיק המשיב באמצעות משלח ידו, באמצעות עסקו והמנגנון ובאמצעות המעשים המיוחדים לו באישום הראשון, הכנסות חייבות בדיווח בהיקף של כ-138,000,000 ₪, אך המשיב לא דיווח לפקיד שומה על הכנסתו, כדי להתחמק ממס.

4. לפי האישום הרביעי, במסגרת עבירות המס שמיוחסות למשיב באישום השלישי, שעניין מרמה ערמה ותחבולה במטרה להתחמק ממס, הפיק המשיב בין אוקטובר 2016 לפברואר 2020 הכנסה בסך 54,000,000 ₪, שהיא בבחינת "רכוש אסור", כהגדרתו בחוק איסור הלבנת הון. המשיב עשה פעולות שונות ברכוש האסור כדי להסתיר את מקורו ופעל כדי שהרכוש לא יקושר לשמו. כך, המשיב ניהל את כל עסקיו והוצאותיו במזומן, כשבמסגרת העסק ומשלח היד עברו תחת ידיו תקבולים בסכומים מצטברים של עשרות מיליוני ₪. כמו כן, המשיב השתמש בצ'יינג' מסוים בירושלים (להלן: הצ'יינג'), שנותן שירותי מטבע ושייך לחוג מאמיניו הקרוב, באמצעות כרסות שאינן נושאות את פרטי זהותו אלא את פרטי עוזריו, שפעלו בהוראתו. כך, כשקיבל המשיב שיקים במסגרת העסק, שלח את עוזריו לפרוט את השיקים בצ'יינג' ולהמירם למזומן, כשהפעילות נרשמת על שם עוזריו. סכום פעילות המשיב בכרסות של שניים מעוזריו עמד על 19,278,545 ₪, כשהיקף הרכוש האסור מתוך סכום זה אינו ידוע במדויק. בנוסף, המשיב השתמש בשתי עמותות לצורך הסתרת הרכוש האסור והלבנתו. כך, המשיב השתמש בעמותת "כאייל תערוג" לצורך הסתרת הרכוש האסור בהיקף של לפחות 1,515,617 ₪. בין היתר, הנחה המשיב את לקוחותיו להעביר את כספי התמורה לשירותי העסק ישירות לידי העמותה, במסווה של תרומה, והעמותה העבירה תשלומים אלו לגורמים שונים שנתנו שירותים למשיב. כמו כן, המשיב שלט לחלוטין בעמותת "עזרה וחסד", שנוהלה בידי איש אמונו, מבלי שהיה למשיב כל מעמד רשמי בה. החל מחודש ספטמבר 2019 העביר המשיב לעמותה את כל הכנסותיו מהעסק וממשלח היד, והיא שימשה עבור המשיב "ארנק" לתשלום הוצאותיו השונות, וזאת באמצעות מקורביו שהכוונו את פעילות העמותה מבלי שהיה להם כל תפקיד רשמי בה.

תמצית הליכי המעצר

5. בד בבד עם הגשת כתב האישום, הוגשה בקשה למעצר המשיב עד תום ההליכים נגדו. בדיון מיום 1.3.2020 ציינה באת-כח המשיב כי בשלב זה אין היא חולקת על קיומה של תשתית ראייתית לכאורית, הגם שטרם עיינה בחומר הראיות ועל אף שהיא מבקשת לשחרר את המשיב לחלופה עוד בטרם דיון בראיות. בית המשפט קבע כי אין להורות בשלב זה על שחרור המשיב, בין היתר לנוכח חומרת המעשים המיוחסים לו והשיטתיות שבביצועם. ביום 4.3.2020 הגיש המשיב בקשה לשחררו ממעצר או לחלופין שחרורו לחלופה, עוד בטרם בחינת קיומן של ראיות לכאורה, לנוכח טענות לפיהן בשל מצבו הרפואי, המשך שהייתו במעצר תסכן את בריאותו ואת חייו. לאחר שמיעת הערות בית המשפט בדיון מיום 5.3.2020, הודיע המשיב כי לא יעמוד על בקשתו. ביום 15.3.2020 הגיש המשיב בקשה נוספת לשחררו ממעצר, לנוכח חשש מהידבקות בנגיף הקורונה. ביום 30.3.2020 התקיים דיון בעניין עילת מעצר וחלופת מעצר, והתיק נדחה למתן החלטה. ביום 31.3.2020 הגישה המבקשת בקשה דחופה לקיום דיון להגשת ראיה במעמד צד אחד, ודיון בבקשה התקיים ביום 2.4.2020.

6. ביום 5.4.2020 הורה בית משפט קמא על מעצר המשיב עד תום ההליכים נגדו, בכפוף לזכותו לפנות לבית המשפט בבקשה לדון בשאלת קיומן של ראיות לכאורה. נקבע כי מדובר במקרה חריג שמצדיק להכריע בשאלת קיומה של עילת מעצר ובהיתכנות חלופת מעצר, תחת הנחה שקיימות ראיות לכאורה אך בטרם סוגיה זו הוכרעה באופן פוזיטיבי. זאת, בין היתר, לנוכח חוסר משמעותי בחומרי החקירה שהועברו למשיב והשלכות מצב החירום עליו.

בית המשפט קבע כי עילת המעצר המרכזית שמתקיימת ביחס למשיב היא החשש להימלטות, וכי בהקשר זה "די לפנות למה שאירע אך לפני מספר שנים, שעה שהמשיב היתל ברשויות המדינה ובגורמי האכיפה, עבר ממדינה למדינה, תוך שימוש בדרכון מזויף, לא נרתע מפגיעה במי שחתמו לטובתו על ערבות ומאובדן הסכום שהפקיד בהולנד (50,000 אירו) כדי ללמוד עד כמה חשש ההימלטות הוא ממשי". בית המשפט התייחס לשיחה מוקלטת של המשיב, בה הוא מתאר את הדרך בה הכשיר את דרכונו המזויף ואת מסעותיו לאחר מכן, וקבע כי עולים מהשיחה דפוסים עברייניים, שבזים לנורמות בסיסיות של ציות לחוק, וכי המשיב תופס שימוש במסמכים מזויפים, רמייה כלפי רשויות ההגירה במדינות שונות ומתן שוחד לפקידי ממשל – כמכשיר זמין ומתאים להשגת מטרותיו.

נקבע כי דברים אלו משליכים גם על עילת המעצר של שיבוש הליכי משפט, וכי גם האישום השני מלמד שהמשיב לא נרתע מלהורות למאמיניו לפגוע פגיעה פיזית במי שנמצא בעיניו ראוי לכך, וזאת אף שהוא שהה אותה עת במאסר. נקבע כי גם עילת המסוכנות מתקיימת ביחס למשיב, לנוכח השיטתיות שהקימה "תעשייה של הונאה ומצגי שווא", כלפי אנשים שהיו מצויים בשעותיהם הקשות ונאחזו בהבטחות המשיב, ולנוכח ההתנהגות האלימה שבאה לידי ביטוי באישום השני.

בית המשפט קבע כי לא ניתן לתת במשיב את האמון המינימאלי הנדרש לשחרור לחלופה, גם אם זו כוללת מעצר בפיקוח אלקטרוני, מפקחים, מעטפת של חברת אבטחה ובטוחות; וכי בהיעדר אמון – אין חלופה. בין היתר, נקבע כי התנהגות המשיב בעבר, שפורטה לעיל, וכן העבירות מושא ההליך דן, מלמדות שאין על המשיב מורא הדין; כי המשיב לא נרתע בעבר מיצירת מצג כוזב לקיומו של מצב רפואי חמור מזה שהיה לו בפועל; כי הקושי במתן אמון מתעצם לנוכח המיוחס למשיב בכתב האישום, המלמד על דפוס חוזר של ניצול לרעה של אמון שנתנו בו מי שהיו מצויים בשעותיהם הקשות ביותר; וכי גם המידע החסוי שהוצג לבית המשפט תומך במסקנה לפיה לא ניתן לתת אמון במשיב

שיקיים תנאי שחרור, הדוקים ככל שיהיו.

בית המשפט עמד על כך שהמשיב בן 83, ומטבע הדברים סובל ממחלות רבות ונדרש לסיוע רפואי, אך נקבע שאין בסיס מספק לקביעה שהוא לא יכול להישאר במעצר בשל מצבו, מקום בו ניתן לו הטיפול הרפואי, ולנוכח תפקודו והצלחתו במילוי תפקידיו - ואף ביצוע המעשים המיוחסים לו - חרף קשייו הרפואיים. בית המשפט הדגיש כי לא המעיט בערכו של השיקול בדבר הידבקות בנגיף הקורונה, שעלולה להיות מסוכנת עבור המשיב לנוכח גילו ומחלותיו, אך קבע כי אין בכך כדי לשנות את נקודת האיזון, לנוכח עצמת עילות המעצר בעניינו.

עוד נקבע כי בהינתן האופן שבו בוצעו מעשי המרמה, העושה והשידול לאלימות, היכולת להקטין את המסוכנות הנשקפת מהמשיב היא מוגבלת - ביחס לכל חלופה, הדוקה ככל שתהיה. זאת, באשר המעשים בוצעו לעתים באמצעות שליחים, בקשר טלפוני עם המשיב שלעתים אף שהה בחו"ל; הכספים הועברו לעוזרים ולבני משפחה; וההוראות לפגיעה פיזית ניתנו מתוך בית הסוהר. נקבע כי אפקטיביות הפיקוח על המשיב מוטלת בספק גם לנוכח הזמינות לאמצעים המאפשרים הימלטות, לרבות ידע וניסיון בהקשר זה, שהוכחו בהליך הקודם נגד המשיב, אך לא רק בו; וכי אין לייחס משקל משמעותי לאפשרות להציב חברת שמירה פרטית מחוץ למקום המעצר באיזוק.

7. ביום 16.4.2020 הגיש המשיב בקשה לעיון חוזר בהחלטת בית משפט קמא מיום 5.4.2020. בין היתר, נטען כי העברת המשיב מהמרכז הרפואי של שירות בתי הסוהר (להלן: המר"ש) לבית הסוהר "צלמון", המרוחק ממרכז רפואי כלשהו, אינה סבירה ומסכנת את המשיב, לנוכח מצבו הרפואי בכלל והחשש מהידבקות בקורונה בפרט. ביום 28.4.2020 הגיש המשיב בקשה לקיום דיון בסוגיית הראיות לכאורה. דיון בסוגיה התקיים ביום 7.5.2020, ובסיומו הודיע בא כוח המשיב כי הוא מסכים לקיומן של ראיות לכאורה, לנוכח הערות בית המשפט, ובנסיבות אלה לא יעמוד על בקשתו לעיון חוזר. בית המשפט קבע אפוא כי מתקיימות ראיות לכאורה, כי הבקשה לעיון חוזר נמחקת וכי החלטת בית המשפט בדבר מעצר המשיב עומדת על כנה. ביום 9.6.2020 הגיש המשיב ערר לבית משפט זה על ההחלטה מיום 5.4.2020. בהסכמת הצדדים, בית המשפט הורה על מחיקת הערר (החלטת השופטת ד' ברק ארז מיום 17.6.2020 בבש"פ 3709/20).

8. ביום 22.7.2020 הגיש המשיב בקשה נוספת לעיון חוזר בהחלטה על מעצרו עד תום ההליכים. בין היתר, נטען כי ההחלטה על מעצרו התבססה על כך שהוא מקבל טיפול רפואי במר"ש, וכי העברתו לבית הסוהר "צלמון" לוקה בחוסר סבירות קיצוני. לאחר דיון בבקשה, ביום 3.8.2020 הורה בית משפט קמא על דחייתה. בין היתר, נקבע כי בהחלטה מיום 5.4.2020 לא נקבע שניתן לתת למשיב טיפול רפואי הולם במסגרת שב"ס אך ורק במר"ש; וכי מחוות דעת של רופא המר"ש, שצורפה מטעם המשיב עצמו, ניכר ששב"ס ער למצבו הרפואי, וחזקה עליו שייתן למשיב טיפול רפואי בהתאם לנדרש. בית המשפט קבע כי לא הוכח שלא ניתן לתת למשיב טיפול הולם במסגרת השב"ס, תוך הבאתו לטיפולים בבתי חולים כשהדבר נדרש; וכי חוות הדעת הרפואיות שהוצגו, כמו גם העובדה שהמשיב נזקק לבדיקות וטיפולים רפואיים נוספים - אינן מניחות תשתית המצדיקה עיון מחדש. זאת, בשים לב לקביעות בית המשפט בדבר חוסר האפשרות ליתן אמן במשיב, מסוכנותו, עצמת החשש להימלטותו, החשש לשיבוש הליכים והיעדר מורא הדין. בית המשפט הוסיף כי גם החשש להידבקות בקורונה לא מצדיק עיון חוזר, שכן ההחלטה מיום 5.4.2020 התחשבה בחשש זה. עוד נקבע כי אין לקבל את טענת המשיב בדבר כרסום בראיות, וכי פרק הזמן שחלף אינו מצביע על התמשכות ההליכים במידה שמצדיקה עיון מחדש בעת הנוכחית.

9. ביום 6.9.2020 הגיש המשיב ערר לבית משפט זה על החלטות בית משפט קמא מיום 5.4.2020 ומיום 3.8.2020. בית המשפט קיבל את הערר בחלקו (החלטת השופט א' שטיין מיום 21.9.2020 בבש"פ 6176/20). בין היתר, הודגש כי החשש לשיבוש מהלכי משפט מצד המשיב אינו משמעותי, וספק אם חשש זה יתגבר כתוצאה מהעברת המשיב למעצר באיזוק ובתנאים נוספים; כי העילה המרכזית למעצר המשיב היא החשש להימלטות, וללא עילה זו – ספק רב אם ניתן להצדיק את מעצר המשיב עד תום ההליכים; וכי אם יתברר שניתן להעמיד מסגרת הדוקה של חלופת מעצר, שתאיין את סכנת ההימלטות מצד המשיב, יהיה מקום לעשות כן, מבלי להמתין להליך הארכת מעצר לפי סעיף 62 לחוק המעצרים.

בית המשפט קבע כי כאשר עצור סובל ממחלה המסכנת את חייו, שניתן לטפל בה באופן מיטבי רק מחוץ לכלא, או במקרה של סיכון מוגבר להידבקות בקורונה, הדבר עשוי להצדיק העברתו למעצר בית בפיקוח אלקטרוני; וכי במקרים כאלו, אין תחולה לכלל לפיו חוסר האפשרות ליתן אמון בעצור מאיין את האפשרות לשחררו לחלופה. נקבע כי בהחלטה מיום 5.4.2020 העריך בית משפט קמא כי מחלות המשיב אינן מסכנות את חייו, אך מאחר שבקשת המשיב לעיון חוזר נועדה לערער על הערכה זו, ראוי היה לבדוק לגופן את הטענות שהוצגו בחוות הדעת הרפואיות שהוגשו לבית משפט קמא, "כדי להגיע לממצא פוזיטיבי בדבר קיומה או היעדרה של סכנה לחיי העורר בעודו עצור בכלא ומטופל במר"ש". בית המשפט הורה למדינה להגיש לבית משפט קמא חוות דעת רפואית מפורטת, שתתייחס לאמור בחוות הדעת של המומחים הרפואיים שהוגשו לבית המשפט. נקבע כי לאחר קבלת חוות הדעת, בית משפט קמא יחליט על המשך הדיון בבקשת המשיב לעיון חוזר ויכריע בה כחכמתו; וכי יש להכריע באופן פוזיטיבי בטענת המשיב ורופאיו כי מעצרו בכלא מסכן את חייו.

10. ביום 1.11.2020 הגישה המבקשת את חוות הדעת הרפואית מטעם המדינה. דיון בנושא נקבע ליום 19.11.2020. בהמשך, לבקשת המשיב, נקבע כי לדיון יתייבזו המומחים הרפואיים לצורך חקירתם על חוות הדעת שהגישו. אציין כי בשל אשפוזו של המשיב, ומאחר שהצדדים חזרו וביקשו לדחות את הדיון בשל מגעים שהתנהלו ביניהם, עדיין לא התקיים הדיון במצבו הרפואי של המשיב על פי החלטתו הנ"ל של השופט א' שטיין.

תמצית ההליך העיקרי

11. ביום 5.3.2020 בוצעה הקראה פורמלית של כתב האישום. בהמשך הגישה המבקשת בקשה לתיקון כתב האישום, בדרך של הוספת עדי תביעה ותיקון התיאור העובדתי בסעיף קטן ב באישום הראשון, וביום 29.3.2020 נעתר בית המשפט לבקשה. ביום 17.4.2020 הגיש המשיב בקשה לביטול כתב האישום מטעמי הגנה מן הצדק. בין היתר, נטען כי המבקשת הגישה את כתב האישום משיקולים זרים, ובראשם הרצון לעצור את המשיב עד תום ההליכים, הגם שטרם הסתיימה החקירה בעניינו.

ביום 20.5.2020 נערך דיון מקדמי לפי סעיף 143א לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: ה"חסד"פ), וכן דיון בבקשת המשיב לביטול כתב האישום ובבקשות נוספות שהגיש בנוגע לקבלת רשימת חומרי חקירה והמצאת מסמכים. בית המשפט קבע כי ראוי שהבקשות להמצאת מסמכים ולביטול כתב האישום בשל הגנה מן הצדק יידונו בפני המותב העיקרי, והורה על דחיית בקשת המשיב לעיון בחומר חקירה. נקבע כי מסמכים הנדרשים להגנה כדי לבסס טענת הגנה מן הצדק בנימוק של התנהלות בלתי תקינה של הרשויות, אך אינם נוגעים לעובדות כתב האישום – אינם בבחינת חומרי חקירה, כמשמעותם בסעיף 74 לחסד"פ.

12. ביום 18.6.2020 קבע בית המשפט שאין לקבל את הטענה כי כתב האישום הוגש משיקולים זרים, והורה על דחיית הבקשה לביטול כתב האישום מטעמי הגנה מן הצדק. עוד נקבע כי המשיב לא הניח תשתית לכאורית ראשונית שתתמוך בטענתו בדבר התנהלות פסולה מצד התביעה, ובהתאם הורה בית המשפט גם על דחיית בקשתו להמצאת מסמכים לפי סעיף 108 לחסד"פ.
13. ביום 18.6.2020 התקיים דיון בבקשת המשיב לביטול סעיפים מסוימים בכתב האישום, בין היתר לנוכח התיישנות ומכוח סעיף 24 לחוק ההסגרה, התשי"ד-1954 (להלן: חוק ההסגרה). בהחלטתו מיום 5.7.2020 הורה בית המשפט על דחיית טענת המבקש לפי סעיף 24 לחוק ההסגרה, אך קיבל את טענותיו באשר להתיישנות עבירת העושה בפרשייה השנייה והורה על מחיקתה. זאת, לאחר שהמבקשת הודיעה כי תבקש למחוק את עבירת העושה בפרשייה הראשונה מחמת התיישנות. ביום 10.7.2020 הגיש המשיב בקשה נוספת לביטול כתב האישום מטעמי הגנה מן הצדק, לנוכח מצבו הרפואי של המשיב, וביום 3.8.2020 נדחתה הבקשה.
14. בין לבין, ביום 26.6.2020 הגיש המשיב עתירה לגילוי ראייה חסויה. ביום 21.7.2020 התקיים דיון בעתירה, ובסיומו הורה בית המשפט על דחייתה. בין היתר, נקבע כי ההגנה לא הוכיחה שבמקרה הנדון לא ניתן יהיה להבטיח למשיב משפט הוגן בשל מצבו הרפואי, או שקיום ההליך פוגע באופן ממשי בתחושת הצדק וההגינות.
15. ביום 28.7.2020 הגישה המבקשת בקשה לתיקון כתב האישום על דרך הוספת אישומים 3-4, וביום 10.8.2020 קיבל בית משפט קמא את הבקשה, בתום דיון שהתקיים בעניינה. ביום 7.8.2020 הגיש המשיב בקשה לעיון חוזר בהחלטה מיום 5.7.2020, ככל שהיא נוגעת לבקשתו לביטול סעיפים בכתב האישום מכוח חוק ההסגרה. ביום 9.8.2020 בית המשפט דחה את הבקשה, וקבע כי ההחלטה מיום 5.7.2020 מנומקת ומדברת בעד עצמה, וכי נימוקי הבקשה לא מגלים עילה לעיון חוזר בהחלטה זו.
- ביום 12.8.2020 הודיע בא כח המשיב כי משרדו לא ייצג את המשיב באישומים 3-4 וכי המשיב ביקש שימונה לו לצורך כך סנגור מהסנגוריה הציבורית. ביום 18.8.2020 הודיעה הסנגוריה הציבורית כי אין ביכולתה לייצג את המשיב רק לצורך אישומים 3-4, וכי הסנגוריה לא תוכל לעמוד בלוח הזמנים שנקבע על-ידי בית המשפט, גם אם ישתחרר הסנגור הפרטי מייצוג. בית המשפט הורה להעביר לידיעת המשיב את הודעת הסנגוריה הציבורית, והורה לו להיערך בהתאם.
16. ביום 10.8.2020 נקבע דיון למתן מענה לכתב האישום ביום 29.9.2020, דיון ראשון לשמיעת ההוכחות ליום 20.10.2020, ונקבע כי הדיונים יתקיימו ככלל בימי שלישי ורביעי החל ממועד זה. ביום 14.9.2020 הגיש בא כוח המשיב בקשה לדחיית המועדים שנקבעו בהחלטה מיום 10.8.2020, הן מאחר שרק לאחרונה הועברו לידיו חומרי חקירה נוספים והן כדי להסדיר את ייצוג המשיב. המבקשת התנגדה לבקשה. בית המשפט קבע כי "יש חשיבות להקפדה על המועדים שנקבעים, בפרט נוכח היותו של הנאשם במעצר". עם זאת, כדי לאפשר למשיב להיערך, בית המשפט הורה על דחיית הדיון למתן מענה ליום 20.10.2020 וקבע כי שמיעת ההוכחות תחל ביום 3.11.2020.
17. ביום 5.10.2020 הגיש המשיב בקשה לביטול כתב האישום המתוקן בשל שורת טענות מקדמיות, וביקש כי המועד למתן מענה לכתב האישום יידחה עד להכרעה בטענות המקדמיות. בית המשפט הורה על דחיית מועד זה ליום 1.11.2020. ביום 6.10.2020 הגיש המשיב בקשה לדחיית מועדי הדיונים בתיק עד להכרעה בטענותיו המקדמיות. בית

המשפט קבע כי במהלך הדיון שנקבע ליום 20.10.2020 ניתן יהיה לשקול את לוח הזמנים שנקבע, והדגיש כי "קביעת לוח הזמנים נעשתה ונעשית בהתחשב בכך שהנאשם עצור ותוך מתן משקל נכבד לזכותו לקיום הליך הוגן". ביום 18.10.2020 הגיש בא כוח המשיב בקשה לדחיית מועד הדיון הקבוע ליום 20.10.2020, בשל אשפוז המשיב החל מיום 7.10.2020. בית המשפט קבע כי חרף המאמצים לקדם את ההליך בהתחשב בכך שהמשיב עצור, אין אלא לקבל את הבקשה ולדחות את הדיון בטענות המקדמיות ליום 1.11.2020. בהמשך נקבע כי הדיון למתן מענה יתקיים ביום 18.11.2020 וכי שמיעת ההוכחות תחל ביום 25.11.2020.

בהמשך הגיש בא כוח המשיב בקשה לדחיית הדיון בטענותיו המקדמיות שנקבע ליום 1.11.2020, מאחר שהמשיב טרם שוחרר מאשפוז, ובית המשפט הורה על דחיית הדיון ליום 18.11.2020. נקבע כי הדיון למתן מענה לכתב האישום יידחה ליום 25.11.2020, וכי בכפוף להכרעה בטענות המקדמיות, דיוני הוכחות יתקיימו ככלל בימי שלישי-רביעי.

18. בין לבין, ביום 27.10.2020 הגיש המשיב עתירה לגילוי ראיה חסויה, והדיון בה נקבע ליום 10.11.2020. ביום 9.11.2020 הגיש בא כוח המשיב בקשה לדחייה בהולה של הדיון הקבוע למחרת, מאחר שהמשיב טרם שוחרר מאשפוז. בית המשפט נעתר לבקשה, מאחר שהמשיב עמד על זכותו להיות נוכח בדיון, "חרף אופיו של הדיון", והדיון נדחה ליום 17.11.2020. ביום 16.11.2020 הוגשה בקשה מוסכמת מטעם הצדדים לדחיית הדיון שנקבע ליום 17.11.2020 – בטענותיו המקדמיות של המשיב, בבקשתו לקבלת רשימת חומרי חקירה ובעתירתו לגילוי ראיה – לנוכח שיח בין הצדדים שעשוי לייתר את הדיון בבקשות אלו. בית המשפט נעתר לבקשה וקבע כי הדיון בבקשותיו השונות של המשיב יתקיים ביום 25.11.2020, ובהמשך נקבע כי הדיון למתן מענה לכתב האישום יידחה ליום 7.12.2020.

ביני לבניי חלפו תשעה חודשים מיום מעצרו של המשיב, ומכאן הבקשה שלפנינו.

דיון והכרעה

19. ההלכות בנוגע למלאכת האיזונים במסגרת סעיף 62 לחסד"פ מוכרות וידועות ולא אחזור עליהן. בתמצית שבתמצית, בית המשפט נדרש לאזן בין זכותו החוקתית של הנאשם לחירות, לנוכח חזקת החפות שעומדת לו כל עוד לא הורשע בדיון, לבין הצורך בהגנה על שלום הציבור ובטחונו. במסגרת מלאכת האיזון בין האינטרסים הנוגדים, על בית המשפט לבחון את המסוכנות הנשקפת מן הנאשם ואת החשש לשיבוש הליכי משפט אל מול עוצמת הפגיעה בחירותו של הנאשם. ב"מקבילית הכוחות" שבין אינטרסים אלה, על בית המשפט לבחון את משך התקופה שבה הנאשם נתון במעצר, את קצב התקדמות ההליכים המשפטיים בעניינו ואת הצפי להתמשכותם.

20. נכון למועד כתיבת שורות אלה, משפטו של המשיב טרם החל אך לא בעטיה של התביעה. כשלעצמי, התקשיתי להבין מדוע הדיון בעתירה לגילוי ראיה צריך היה להתקיים בנוכחותו של המשיב. הבקשות לביטול כתב האישום מחמת הגנה מן הצדק אך מדגימות לטעמי עד כמה ה"הגנה מן הצדק" הפכה יותר ל"הגנה מן (הגורן ומן) היקב" ולמשקולת נוספת על רגלי ההליך הפלילי. עם זאת, יש לציין כי עיקר העיכוב במהלך המשפט נובע מסיבה אובייקטיבית – מצבו הרפואי של המשיב.

21. אם נקבץ אל-יד את הטעמים בגינם יש להותיר את המשיב במעצר נגיע למסקנות הבאות: אין על המשיב מורא הדין ומורא מלכות. העבירות המיוחסות למשיב ונסיבות ביצוען מלמדות על מסוכנות אינהרנטית הנובעת מאופי המעשים המיוחסים לו, כמי שנתפס כצדיק נערץ על ידי בני קהילתו ועל ידי תמימי דרך שעלולים לחזור וליפול ברשתו. האישום השני המיוחס למשיב ממחיש את הקלות הבלתי נסבלת בה הוא נכון לפעול באלימות, גם כשהוא מאחורי סורג ובריה. לכך יש להוסיף חששות לשיבוש הליכי משפט, שהעיקרי ביניהם הוא החשש להימלטות. המשיב הוכיח בעבר כי אין ליתן בו אמון, וכי בכוחו וביכולתו להימלט אל מדינות הים, ולעבור מעיר לעיר וממדינה למדינה תוך שימוש במסמכים מזויפים.

22. אילו עצרנו את הילוכנו בנקודה זו, מן הסתם היינו נעתרים לבקשה ומורים על המשך מעצרו של המשיב. אולם אל תוך המשוואה נכנס הנתון של מצבו הרפואי של המשיב בגילו המתקדם. מאז שניתנה החלטתו הנ"ל של השופט א' שטיין, המשיב מאושפז בבית החולים מזה כשלושה חודשים (בהפסקות של מספר ימים), ולנוכח התמונה המצטיירת מחוות הדעת של מנהל המחלקה בה הוא מאושפז, יש ליתן משקל למצבו זה.

בהינתן התקופה בה שוהה כבר המשיב במעצר, בהינתן מצבו הרפואי אשר על פניו מצריך המשך השגחה וטיפול, דומה כי גם המוטיבציה להימלטות מן הדין למדינות הים הולכת וקטנה (ואיני נדרש להשערות ולהערכות שהביע בא כוח המשיב באשר לחומרת העונש שיושת בסוף הדרך על המשיב, אם וככל שיורשע בדיון).

לכך יש להוסיף כי אומנם עומדות רגלינו בהארכה הראשונה, אך ברי כבר כעת כי המשפט לא יסתיים במהרה ויהיה צורך בהארכות נוספות ובאינספור בקשות לעיון חוזר, הן נוכח ימי הקורונה והסגרים והן נוכח מצבו הרפואי של המשיב בגילו המתקדם (להתחשבות במשאבי מערכת השיפוט ראו, לדוגמה, החלטותי בבש"פ 8352/17 מדינת ישראל נ' סולמי, בפסקה 7 (25.12.2017); ובבש"פ 4363/12 מדינת ישראל נ' אבו נאסר, בפסקה 10 (12.6.2012)).

23. שיקולים אלה מטילים טעמי את נקודת האיזון לעבר שחרורו של המשיב למעצר בפיקוח אלקטרוני בשלב שלאחר שחרורו מאשפוז ויש בהם כדי להפחית את החשש מפני הימלטותו מן הדין, הגם שמן הסתם כל חלופת מעצר אינה הרמטית. אך בהינתן החשש כי המשיב יחזור לסורו והחשש להימלטות מן הדין, יש "לתפור" למשיב חלופה מיוחדת ומהודקת, כפי שהוצע על ידי המשיב עצמו.

על החלופה להבטיח, בין היתר, כי לא יתאפשר למשיב מגע עם צאן מרעיתו אף לא לצורך מתן ברכות, ייעוץ, "פדיון נפש" וכיו"ב, אם בתמורה או שלא בתמורה, אם במגע ישיר או באמצעות ה"זום", הטלפון הנייד, המחשב או באמצעים טכנולוגיים אחרים. מקום המעצר יהיה חסוי וסודי מפני צאן מרעיתו ואנשי קהילתו של המשיב. המשיב יהא נתון להשגחה קבועה של מפקחים מוסכמים שאינם קשורים לקהילתו של המשיב. לאור הסיטואציה המורכבת, ומבלי להידרש לשאלה אם ניתן להכיר בחלופת מעצר "פרטית", יש לבחון בהקשר זה את האפשרות להסתייע בחברת אבטחה שאין למנהליה או בעליה קשר בינה לבין המשיב. לכל אלה יש להוסיף ערבויות צד ג' וכן הפקדה של 2.5 מליון ₪.

אשר לשלב האשפוז בבית החולים: גם בשלב זה יש לבחון את האפשרות למעצר בפיקוח אלקטרוני ולו על מנת שניתן יהיה לאפשר למשיב להסתייע בעוזר/תומך לאורך שעות היממה, ובפיקוח של בני משפחה או מפקחים מוסכמים שאינם קשורים לקהילתו של המשיב - והכל בתיאום ובהסכמה של בית החולים. ככל שמעצר בפיקוח אלקטרוני אינו מסתייע בשלב האשפוז, יש לבחון עם השב"ס את האפשרות להכניס עוזר/תומך לאורך שעות היממה וזאת בתיאום ובהסכמה של בית החולים.

24. לאור ההוראות הרבות הקשורות במעצר בפיקוח אלקטרוני, ראוי כי הערכאה הדיונית היא שתסדיר את הליכי המעצר בפיקוח אלקטרוני ותבחן אפשרות זו גם בשלב האשפוז כאמור לעיל.

לכן, אני מורה על החזרת התיק לבית המשפט המחוזי על מנת שיבחן אם וכיצד בנוסף לפיקוח האלקטרוני ניתן "לתפור" למשיב חלופת מעצר בהתאם להנחיות דלעיל, ואם ניתן לעשות כן גם בתקופת האשפוז. אין לקבל מפקחים מבני קהילתו ועדתו של המשיב ולעניין זה אפנה, בין היתר, לשמות שנזכרו בתגובתה של המדינה. מובהר כי ההנחיות דלעיל הם בבחינת קווים מנחים, ובית המשפט המחוזי רשאי לפעול כחוכמתו ולהוסיף או לגרוע על פי שיקול דעתו.

בשלב זה, ועל מנת לאפשר לבית המשפט המחוזי לעשות מלאכתו מבלי להכניסו לסד זמנים דוחק, במיוחד בימי קורונה וסגר, אני מורה על הארכת מעצרו של המשיב ב-90 יום החל מיום 1.12.2020 או עד למתן החלטה אחרת במ"ת 1503-03-20 או עד למתן פסק דין בת"פ 1470-03-20 בבית המשפט המחוזי בירושלים, לפי המוקדם.

25. בשולי הדברים, חזקה על הצדדים כי ימשיכו במשא ומתן להסדר כולל שיהיה בו כדי לייתר את שמיעת המשפט.

ניתנה היום, כ"ג בטבת התשפ"א (7.1.2021).

ש ו פ ט